

LIETUVOS DARBO RINKOS MOKYMO TARNYBA

**DARBO RINKOS
PROFESINIS MOKYMAS
IR KONSULTAVIMAS**

2004

Vilnius, 2005

ĮVADAS

2004 metais Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (toliau tekste – Tarnyba) siekė įgyvendinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos jai pavestus uždavinius. Aktyvios darbo rinkos politikos įgyvendinimo priemonėms realizuoti buvo ieškoma naujų būdų ir galimybių. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, atsivėrė naujos galimybės žmonių išteklių plėtrai. Darbuotojai buvo mokomi rengti projektus, savarankiškai arba kartu su partneriais parengti valstybinės svarbos ir kiti projektai.

Ypatingai daug dėmesio buvo skiriama mokymo ir konsultavimo kokybei. Bendradarbiaujant su Švietimo ir mokslo ministerijos Specialistų rengimo departamentu, Profesinio mokymo metodikos centru parengti nacionalinės kvalifikacijų sistemos apmatai. Tuo pagrindu parengtas valstybinės svarbos trejų metų trukmės projektas „Nacionalinės kvalifikacijų sistemos kūrimas“, skirtas sukurti Lietuvoje europietišką kvalifikacijų sistemą, kuri tenkintų tiek darbdavių, tiek dirbančiųjų, tiek besimokančiųjų poreikius.

Pradėtas mokymo centrų pertvarkymas į viešąsias įstaigas. Organizaciniai ir valdymo pakeitimai buvo vykdomi nenutraukiant mokymo ir konsultavimo.

2004 metais darbo rinkoje išryškėjo naujos tendencijos – pradėjo trūkti kvalifikuotų darbuotojų, padidėjo darbdavių reikalavimai profesinio rengimo kokybei. Todėl daug dėmesio buvo skirta profesinio mokymo programų tobulinimui, jų pritaikymui prie darbo rinkos poreikių. Profesinio konsultavimo srityje buvo diegiamos naujos konsultavimo metodikos ir plečiamas konsultavimo prieinamumas: įdiegta internetinė profesinio konsultavimo programa, prieinama visiems vartotojams. Nors 2004 metai buvo sėkmingi, tačiau iškilo ir naujų uždavinių: gerinti profesinio mokymo kokybę, priartinti profesinį mokymą prie darbo pasaulio poreikių, užtikrinti lygias mokymosi ir darbo galimybes.

PROFESINIS MOKYMAS

2004 metais penkiolikoje darbo rinkos mokymo centrų mokėsi 28,1 tūkst. asmenų, iš jų 281 asmuo kvalifikaciją įgijo laikydamas egzaminą eksternu.

Darbo biržos nusiųsti bedarbiai ir asmenys, išpėti apie atleidimą, sudarė didžiausią besimokiusiųjų dalį – 57,5 proc.

Formaliojo mokymo programas baigė 16,2 tūkst. asmenų, iš jų pirmojo lygio profesinę kvalifikaciją įgijo 2,9 tūkst., antrojo lygio – 8,2 tūkst., pagal darbų saugos ir sveikatos bei atestavimo mokymo programas mokėsi 5,1 tūkst. asmenų.

Dvi profesines kvalifikacijas mokymosi metu įgijo 2,3 tūkst. asmenų. Pagal neformaliojo mokymo programas mokėsi 5,2 tūkst., žinias ir įgūdžius atnaujino bei susipažino su profesija 6,7 tūkst. asmenų.

Bendra mokymo trukmė sudarė 11,45 mln. valandų, t. y. vidutiniškai 413 valandų vienam asmeniui.

Informacija apie besimokiusius asmenis pagal mokymo centrus bei mokymo programas pateikta A–G prieduose.

PROFESINIS KONSULTAVIMAS

2004 metais septyniose teritorinėse darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose konsultuota 64,2 tūkst. asmenų.

Bedarbių konsultuota daugiausia. Pusė jų – ilgalaikiai, beveik kas ketvirtas – jaunas asmuo iki 25 metų.

Individualiai konsultuota 31,3 tūkst. asmenų, jiems suteikta 37,5 tūkst. individualių konsultacijų, jų bendra trukmė – 47,2 tūkst. valandų. Profesijos pasirinkimo klausimais konsultuota 11,3 tūkst., atrankoje į profesinio mokymo programas dalyvavo 19,9 tūkst. asmenų.

Grupiniuose užsiėmimuose konsultuota 33,0 tūkst. asmenų (vidutiniškai po 12,5 asmenų grupėje). Aktyvios darbo paieškos ir darbo gebėjimų ugdymo programose dalyvavo 10,0 tūkst., motyvacijos didinimo – 6,6 tūkst., aktyvinimo darbo rinkoje – 12,3 tūkst., psichologinio švietimo – 4,0 tūkst. asmenų. Darbo galimybių programoje dalyvavo 157 asmenys.

Individualiai daugiausia asmenų konsultuota Klaipėdos (70,6 proc.), Vilniaus (67,1 proc.), Utenos (66,2 proc.) tarnybose. Grupėse daugiausia konsultuota Kauno (68,8 proc.), Šiaulių (64,3 proc.), Panevėžio (61,4 proc.), Alytaus (60,1 proc.) tarnybose.

NACIONALINĖS KVALIFIKACIJŲ SISTEMOS KŪRIMAS

Bolonijoje, Kopenhagoje ir kituose Europos Sąjungos miestuose vykstančių procesų įtakoje Nacionalinės kvalifikacijų sistemos kūrimas yra neišvengiama būtinybė. Palankios sąlygos mokymuisi visą gyvenimą, kvalifikacijų atitikimas darbo rinkos poreikiams bei teritorinis ir profesinis mobilumas neįmanomi be skaidrios ir vientisos kvalifikacijų sistemos. Suvokdama Nacionalinės kvalifikacijų sistemos svarbą, Taryba pateikė paraišką Europos socialinio fondo finansinei paramai gauti ir 2005–2008 metais vykdys valstybinės svarbos projektą „Nacionalinės kvalifikacijų sistemos kūrimas“. Projekto tikslas – sukurti vieningą ir skaidrią kvalifikacijų sistemą, apimančią visus kvalifikacijų lygmenis, laiduojančią pereinamumą tarp lygių, užtikrinančią kvalifikacijos įgijimo būdų įvairovę, sudarančią galimybę lanksčiai reaguoti į besikeičiančios aplinkos reikalavimus.

Projekto uždaviniai:

1. Sukurti Nacionalinės kvalifikacijų sistemos modelį.
2. Remiantis kvalifikacijų sistemos modeliu, pasirinktuose ekonominės veiklos sektoriuose parengti kvalifikacijų aprašus.
3. Parengti žmonių išteklius, reikalingus nacionalinei kvalifikacijų sistemai įdiegti.

Pagrindiniai darbai, kuriuos reikės atlikti vykdant projektą:

- Suskirstyti kvalifikacijas į ekonominės veiklos sektorius.
- Parengti kvalifikacijų lygių aprašus ir, jais vadovaujantis, nustatyti Lietuvoje teikiamų kvalifikacijų lygius.
- Parengti perėjimų tarp kvalifikacijų lygių tame pačiame sektoriuje (vertikalūs perėjimai) ir tarp sektorių tame pačiame lygyje (horizontalūs perėjimai) schemas.
- Parengti naujų kvalifikacijų įteisinimo (akreditavimo) taisykles.
- Nustatyti kvalifikacijų aprašymo principus ir jų aprašų struktūrą.
- Parengti kvalifikacijų aprašymų įteisinimo tvarką.
- Parengti kvalifikacijų formavimo taisykles (algoritmus).
- Parengti reikalavimus mokymo įstaigoms, norinčioms įgyti teisę vertinti asmenų kvalifikacijas.
- Sukurti kvalifikacijų vertinimo koordinavimo ir kokybės priežiūros sistemą.

Nacionalinė kvalifikacijų sistema gali būti sukurta tik susitarus visoms kvalifikacijas teikiančioms institucijoms. Siekiant Lietuvos kvalifikacijų sistemos vientisumo ir suderinamumo, jos valdymas turėtų būti sutelktas vienoje valstybės įgaliotoje institucijoje – *Lietuvos kvalifikacijų valdyboje*.

Numatoma, kad, sukūrus Nacionalinę kvalifikacijų sistemą:

- Kvalifikacijos labiau atitiks šalies ūkio reikmes.
- Profesinių ir aukštųjų mokyklų absolventai bus geriau pasirengę profesinei veiklai.
- Bus sudarytos prielaidos profesinių kvalifikacijų pripažinimui kitose Europos Sąjungos šalyse.
- Bus sudarytos prielaidos formalizuoti kvalifikacijos tobulinimą.
- Suaktyvės mokymasis visą gyvenimą.
- Bus tikslingiau panaudojami profesinio rengimo ištekliai.
- Pagerės profesinio rengimo valdymas.

2004 metais Taryba su Suomijos švietimo ministerija vykdė projektą „Kompetencijomis grindžiamų kvalifikacijų sistemos kūrimas Lietuvoje“. Jo tikslas – pasirengti kompetencijomis grindžiamos kvalifikacijų sistemos kūrimui. Projekto vykdymo metu išsiaiškinta kompetencijomis grindžiamo mokymo esmė, kompetencijų testų samprata, reikalavimai šiems testams, parengti 5 naujos viešbučio kambarinės mokymo programos moduliai, apibrėžti jų kvalifikaciniai reikalavimai, parengti kompetencijų testai kiekvienam moduliiui, nustatyti vertinimo kriterijai.

PROFESINIO MOKYMO IR KONSULTAVIMO SISTEMOS PLĖTRA BEI REZULTATAI

1. PROFESINIO ORIENTAVIMO SISTEMOS KŪRIMAS

2003 metų pabaigoje švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos ir darbo ministrai patvirtino „Profesinio orientavimo strategiją“, kurios pagrindinis tikslas – sukurti aplinką profesinio orientavimo sistemai bei paslaugų plėtotei Lietuvoje, atsižvelgiant į šalies ekonominės bei socialinės raidos perspektyvas ir individualius kiekvieno visuomenės nario poreikius. 2004 metų pradžioje patvirtintas „Profesinio orientavimo strategijos įgyvendinimo planas“ numato priemones, skirtas strategijos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti per 2004–2009 metų laikotarpį. Atsakingi priemonių vykdytojai – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba) bei Švietimo ir mokslo ministerija. Siekiant užtikrinti „Profesinio orientavimo strategijos įgyvendinimo plane“ numatytų priemonių realizavimą bei pritraukti reikiamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, Europos Sąjungos socialiniam fondui parengtas projektas „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“, kurio pareiškėjas – Švietimo ir mokslo ministerija, o Tarnyba – partneris.

Projekto tikslas – sukurti profesinio orientavimo sistemą Lietuvoje, kurią sudarytų profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo posistemiai (už pastarąjį posistemį atsakinga Tarnyba).

Projekto konsultavimo posistemio uždaviniai:

- tobulinti profesinio orientavimo ir konsultavimo sistemos modelį;
- atlikti poreikių ir galimybių steigti profesinio orientavimo centrus savivaldybėse analizę;
- plėtoti profesinio orientavimo ir konsultavimo specialistų rengimo sistemą;
- kurti ir tobulinti profesinio konsultavimo metodus bei priemones;
- sukurti profesinio orientavimo ir konsultavimo kokybės užtikrinimo sistemos modelį.

Igyvendinant konsultavimo posistemio uždavinius reikės atlikti šiuos darbus:

1. Parengti profesinio konsultavimo būklės šalyje, Europos Sąjungos šalių profesinio orientavimo ir konsultavimo gerosios praktikos pavyzdžių analizę, Profesinio orientavimo centrų (POC) tinklo kūrimo projektą.
2. Parengti normatyvinius dokumentus: Profesijos konsultanto standartą, Profesijos konsultantų rengimo standartą, Profesinio orientavimo centrų aprūpinimo informacinę ir metodinę medžiagą standartą, Profesinio orientavimo paslaugų teikimo profesinio orientavimo centruose standartą bei Profesinio konsultavimo metodines rekomendacijas profesinio orientavimo konsultantams.
3. Sukurti Profesinio orientavimo ir konsultavimo veiklos kokybės vertinimo bei Profesinio orientavimo centrų akreditavimo kriterijų ir procedūrų metodikas.
4. Adaptuoti ir standartizuoti tris testus.
5. Sukurti ir išbandyti profesinio orientavimo programas asmenims, „iškritusiems“ iš bendrojo lavinimo mokyklų, kitų mokymo institucijų (trys programos – 60 dalyvių), profesinio konsultavimo specialistų kvalifikacijos tobulinimo programą (dalyvaus 86 profesinio konsultavimo specialistai), profesinio konsultavimo kokybės vertintojų mokymo programą (dalyvaus 10 vertintojų).

Igyvendinus projektą, bus:

- išanalizuota situacija šalyje, įvertinta praktika Europos Sąjungos šalyse, parengti siūlymai bei rekomendacijos dėl profesinio orientavimo ir konsultavimo sistemos tobulinimo Lietuvoje;
- parengtas profesinio orientavimo centrų tinklo kūrimo projektas;
- parengti profesijos konsultanto bei jo rengimo standartai, paslaugų teikimo bei aprūpinimo standartai, metodinės rekomendacijos profesinio orientavimo specialistams;
- sukurtas profesinio orientavimo ir konsultavimo kokybės užtikrinimo sistemos modelis – parengtos akreditavimo, veiklos kokybės vertinimo metodikos, parengti vertintojai;
- parengtos ir išbandytos profesinio orientavimo programos „iškritusiems“ iš švietimo sistemos asmenims, parengti ir Lietuvai standartizuoti trys testai.

Viena iš profesinio orientavimo strategijos įgyvendinimo veiksnių plane numatytų priemonių – organizuoti profesinio tinkamumo testų, skirtų bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo dalyviams, parengimą bei jų taikymą profesinio orientavimo centruose. Siekiant konsultavimo praktikoje naudoti kokybiškas, adaptuotas ir licencijuotas profesinio tinkamumo nustatymo metodikas, iš Vokietijos Testzentrale psichologinių testų leidyklos įsigyti keturi testai – Praktinio techninio supratimo (PTV), Profesinių interesų (B-I-T), Inteligencijos WIT ir Inteligencijos struktūros IST-2000R. 2004 metais, sudarius sutartis su Leonardo da Vinči programos koordinavimo paramos fondu, išverstas ir 500 egzempliorių tiražu išleistas Profesinių interesų testas. Kitus tris planuojama išversti, adaptuoti ir išleisti 2005–2007 metais projekto „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“ pagalba.

Be to, parengtas „Konsultavimo Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos sistemoje aprašas“. Jo tikslas – nustatyti konsultavimo principus Tarnybos sistemoje, apibrėžti konsultavimo tikslus, subjektus, sritis, konsultantų funkcijas, jų darbo organizavimą, profesinį pasirengimą, taip pat nurodyti, kaip bus vykdoma konsultanto darbo priežiūra ir sprendžiami galimi konfliktai tarp konsultantų ir klientų.

2. MOKYMO IR KONSULTAVIMO PROGRAMOS

2.1. Aktyvios darbo paieškos ir darbo gebėjimų ugdymo programų kūrimas

Programos moksleiviams ir jaunimui

Moksleiviams sukurtos dvi naujos programos. Pirmoji – „Aš renkuosi karjerą“, parengta remiantis ICOSA („Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas“) projekto metu įgyta patirtimi, medžiaga ir literatūra. Programos tikslas – skatinti dalyvius pažinti save, atskleisti jų privalumus, su ateities karjera susijusius lūkesčius, analizuoti profesijų pasaulį, kad jie atsakingai pasirinktų profesiją. Kita parengta ir pradėta įgyvendinti programa – „Kaip tapti lyderiu?“.

Programos pedagogams

Bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo, globos namų, neįgaliųjų mokymo įstaigų socialiniams bei specialiesiems pedagogams, socialiniams darbuotojams parengta ir į Neformaliojo profesinio mokymo programų sąvadą įtraukta bendrųjų kompetencijų ugdymo programa „Mokytojo kompetencija ugdyti profesinės karjeros planavimo įgūdžius“. Mokymo metu dalyviams perteikiama karjeros planavimo įgūdžių ugdymo metodologija, mokoma struktūrizuoti taikyti konsultavimo metodus. Taikomas praktinių užduočių atlikimas, darbas poromis ir grupėmis, diskusijos bei žaidimai pasiskirsčius vaidmenimis. Programoje dalyvavo 123 pedagogai.

Kita pedagogams skirta bendrųjų kompetencijų ugdymo programa, įtraukta į Neformaliojo profesinio mokymo programų sąvadą – „Savęs pažinimas ir motyvavimas sėkmei“. Programos tikslas – ugdyti pedagogų gebėjimą pažinti asmenybę ir kryptingai formuoti motyvaciją sėkmei, suteikti ugdytojams žinių ir gebėjimų kurti norimos veiklos bei elgesio motyvacijos pagrindus, supažindinti su vidinio motyvavimo strategijomis. Ugdomas gebėjimas sukelti kito asmens norą veikti siekiant konkretaus tikslo ir daryti tai atsižvelgiant į jo poreikius, mokėjimus, gebėjimus ir išorines sąlygas. Programoje dalyvavo 256 pedagogai.

Programos moterims, praradusioms ryšį su darbo rinka

Parengtos keturios konsultavimo programos moterims, praradusioms ryšį su darbo rinka: „Bendravimo įgūdžių lavinimas socialiai pažeidžiamiesiems asmenims“, „Pasitikėjimo savimi ugdymas“, „Pasitikėjimo savimi ir prisitaikymo prie pokyčių ugdymas“, „Asmeninių galimybių ir vidinių rezervų atskleidimas“. Pastaroji programa pritaikyta neįgaliesiems bei dirbantiesiems.

2.2. Darbo rinkos profesinio mokymo programų kūrimas

2004 metų pabaigoje Valstybiniame studijų ir mokymo programų registre užregistruota per 400, o Darbo rinkos neformaliojo profesinio mokymo programų sąvade – per 470 mokymo programų. 2004 metais parengtos 289 naujos mokymo programos:

- 34 formaliojo mokymo, iš jų: aštuonios, suteikiančios II lygio; trys, suteikiančios I lygio profesinę kvalifikaciją; 20 skirtos asmenims, eksploatuojantiems ir prižiūrintiems potencialiai pavojingus įrenginius; trys, suteikiančios teisę atlikti tam tikrus darbus ar vykdyti funkcijas;
- 253 neformaliojo profesinio mokymo programos;
- dvi žinių ir įgūdžių atnaujinimo priemonės (ilgalaikiams bedarbiams).

Tarp parengtų mokymo programų – viena nuotolinio mokymo programa, 11 programų skirta neįgaliems asmenims, dvi mokymo programos nuteistiesiems.

3. MOKYMO IR KONSULTAVIMO METODINĖS PRIEMONĖS, INFORMACINIAI LEIDINIAI

2004 metais parengtos ir išleistos keturios mokymo priemonės (vadovėliai):

- Eduardas Derenka. Medkirčio profesija ir medžiapjūtė. 1-oji knyga.
- Gintaras Arbutavičius, Gitana Čechamirienė. CoreDRAW 11.
- Nijolė Kalvaitytė-Purvinienė. Apeigos ir floristika.
- Eugenijus Algirdas Ramonaitis. Pjautinės medienos gamyba.

Parengta medžiaga Profesijos vadovui apie darbo rinkos profesinį mokymą ir konsultavimą. Leidinys skirtas bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviams.

Teritorinės tarnybos nuolat aprūpinamos metodine konsultavimo medžiaga: testavimo priemonėmis, protokolais, apklausų anketomis.

Kartu su Leonardo da Vinči programos koordinavimo paramos fondu išleistas leidinys apie Tarnybos ir jos teritorinių padalinių veiklą, profesinio orientavimo, konsultavimo ir mokymo paslaugas, mokymo programas. Parengtas ir išleistas leidinys „Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas Lietuvos Respublikoje“.

4. NAUJŲ MOKYMO IR KONSULTAVIMO FORMŲ BEI METODŲ DIEGIMAS

4.1. Konsultavimo ir testavimo informacinė sistema

2004 metais sukurta ir metų pabaigoje įdiegta nauja Konsultavimo ir testavimo informacinė sistema, apimanti Elektroninės valdžios paslaugas, integruotas į Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos tinklą www.darborinka.lt bei teikiamas teritorinėse darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose.

Konsultavimo ir testavimo informacinė sistema skirta kiekvienam, besirenkančiam profesiją, norinčiam ją įgyti ar persikvalifikuoti, ieškančiam darbo.

Elektroninės valdžios paslaugas tinklapyje sudaro:

- Konsultavimas internetu – interaktyvi konsultavimo ir orientavimo realiu laiku paslauga, leidžianti klientui nemokamai kiekvieną darbo dieną nuo 9 iki 17 val. užsiregistruoti ir konsultuotis profesijos pasirinkimo, karjeros planavimo bei darbo paieškos klausimais. Neturintys sąlygų ilgai naudotis internetu paslauga gali pateikti savo klausimą ir jiems bus atsakyta kitą dieną.
- Šeši kompiuteriniai profesinio kryptingumo testai, kurie leidžia norinčiam mokytis, persikvalifikuoti, ieškančiam darbo žmogui susiorientuoti, kokioje srityje galėtų mokytis, ką jis nori dirbti, kokia yra darbo paieškos motyvacija. Atlikus testus, pateikiami galimų profesijų pavyzdžiai, tikslūs jų aprašymai, informacija apie mokymosi įstaigas.
- „Darbo paieškos žingsniai“ – interaktyvi metodinė medžiaga, kuri darbo paiešką daro nuoseklesne ir efektyvesne. Ją sudaro šeši etapai:
 1. Savianalizė. Čia klientai ras patarimų, kaip save pažinti, atrasti stipriąsias ir patrauklias darbdaviams savybes.
 2. Informacija darbo paieškoje. Šis skyrelis skirtas susiorientuoti informacijos jūroje.
 3. Kreipimosi dėl darbo dokumentai. Pagalba tinkamai parengti dokumentus, prieš kreipiantis į darbdavį.
 4. Psichologiniai testai pakviestam į pokalbį kandidatui.
 5. Pokalbis su darbdaviu. Pateikiama tiksli informacija apie pokalbio su darbdaviu procedūrą.
 6. Darbo paieškos žingsnių kontrolė. Ši informacija padės apibendrinti ir susisteminti jau turimas žinias.

Elektroninės paslaugos teritorinėse darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose:

- Elektroninė klientų registracija – asmenims, atėjusiems konsultuotis, suteikiama galimybė užsiregistruoti kompiuteriu. Taigi konsultantams neberekės rinkti asmens duomenų suvedinėti jų į duomenų bazę.
- Sudėtingi kompiuteriniai psichologiniai testai – konsultantas pagal kliento poreikius parenka reikiamus kompiuterinius testus. Kliento kompiuteriu atliktų testų rezultatai apdorojami ir išsaugomi duomenų bazėje. Konsultantas gali bet kada interpretuoti konkretaus asmens testų rezultatus.

Per du mėnesius nuo Konsultavimo ir testavimo informacinės sistemos įdiegimo konsultuoti 68 asmenys, iš jų 28 jauni, 28 dirbantys, 20 bedarbių, 20 besimokančiųjų. Beveik pusė besikonsultavusiųjų turi aukštąjį išsilavinimą. Kompiuteriniai profesinio kryptingumo testai atlikti 2981 kartą. Iš jų Interesų profilio testas – 827 kartus bei Asmenybės ir aplinkos suderinamumo testas – 617 kartų.

4.2. Nuotolinio mokymo plėtra

2004 metais Klaipėdos darbo rinkos mokymo centro organizuotame mokyme Klaipėdos – Tauragės regione nuotoliniu būdu mokyti 426 asmenys (veikia du nuotolinio mokymosi centrai ir 15 kompiuterinių klasių). Iš jų 364 valstybės tarnautojai, mokyti pagal tris Klaipėdos darbo rinkos mokymo centro parengtas nuotolinio mokymosi valstybės tarnautojų mokymo programas, patvirtintas Valstybės tarnybos departamento direktorius įsakymu. Atnaujinus „ES fondų projektų rengimas ir valdymas“ programą, koreguojama ir atnaujinama „Raštvedybos“ nuotolinio mokymo programa.

Realizavus PHARE 2000 MPF projektą „Naujų mokymo metodų verslo plėtrai ir bedarbystės prevencijai įsisavinimas Šiaulių rajone“, Šiaulių darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyboje įkurtoje nuotolinio mokymo klasėje (šešios kompiuterizuotos darbo vietos) 2004 metais mokėsi 59 asmenys.

Vilniaus Žirmūnų DRMC parengė Grafiko-maketuotojo nuotolinio mokymo programą.

Pradėtas vykdyti PHARE 2002 projektas „Susisiekimo distancinio mokymo, perkvalifikavimo ir įgūdžių tobulinimo programos sukūrimas Visagino regionui“.

5. DARBUOTOJŲ SAUGOS IR SVEIKATOS MOKYMO ORGANIZAVIMO TOBULINIMAS

Siekiant pagerinti darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo kokybę, parengti „Įstaigų, teikiančių mokymo ir kitas paslaugas darbuotojų saugos ir sveikatos srityje įmonėms, kompetencijos reikalavimų aprašo“, „Statybos saugos ir sveikatos koordinatorių mokymo ir žinių tikrinimo tvarkos“, „Mokytojų rengimo įmonių darbuotojų saugos ir sveikatos komitetų nariams mokyti tvarkos“ ir „Mokytojų įmonių darbuotojų saugos ir sveikatos komitetų nariams mokyti mokymo neformaliojo mokymo programos“, „Įmonių darbuotojų saugos ir sveikatos komitetų nariams mokyti mokymo neformaliojo mokymo programos“ projektai. Jie patvirtinti atitinkamų kompetentingų institucijų nutarimais ir įsakymais. Minėtuose norminiuose teisės aktuose ir mokymo programose sukonkretinami kvalifikaciniai reikalavimai darbuotojų saugos ir sveikatos mokytojams bei mokiniams, nustatomas mokymo turinys.

Pateikta paraiška dalyvauti tarptautiniame projekte „Europos darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo ir švietimo tinklas“, finansuojamame iš Leonardo da Vinči fondo lėšų. Jį teikia Drezdeno darbuotojų saugos ir sveikatos institutas (BGAG). Projektas skirtas tobulinti darbuotojų saugos ir sveikatos mokymą, analizuojant ir keičiantis gerąja Europos Sąjungos šalių patirtimi darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo bei švietimo klausimais:

- kompetencija grindžiamo darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo bei švietimo plėtra;
- įvairių šalių darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo bei švietimo, taip pat „Mokyk mokytoją“ standartų analizė;
- europinio standarto, numatančio darbuotojų saugos ir sveikatos mokytojų sertifikavimą ir mokymo institucijų akreditavimą, kūrimas.

6. ĮSTAIGŲ PASIRENGIMO VYKDYTI DARBO RINKOS PROFESINIO MOKYMO PROGRAMAS VERTINIMAS (EKSPERTIZĖ)

Remiantis ekspertų darbo grupių išvadomis, 2004 metais parengtos 86 rekomendacijos Švietimo ir mokslo ministerijai dėl licencijos mokyti išdavimo įmonėms, organizacijoms, švietimo įstaigoms (toliau – įstaigos):

- 24 – išduoti licenciją mokyti pagal darbo rinkos profesinio mokymo programas;
- 58 – išduoti kartotinę licenciją mokyti;
- 3 – perregistruoti licenciją mokyti.

2004 metų pabaigoje licenciją vykdyti darbo rinkos profesinio mokymo programas turėjo 261 įstaiga: 14 darbo rinkos mokymo centrų, 87 švietimo įstaigos, 8 valstybės įmonės, 20 akcinių bendrovių, 70 uždaryjū akcinių bendrovių, 25 individualios įmonės, 37 organizacijos. Informacija apie jas bei jų vykdomas darbo rinkos profesinio mokymo programas tvarkoma kompiuterinėje duomenų bazėje ir prieinama visiems interneto vartotojams Tarnybos svetainėje www.darbo-rinka.lt.

Tobulinant licencijų išdavimo teisinę bazę, darbo grupė parengė „Ekspertizės vykdyti darbo rinkos profesinio mokymo programas atlikimo tvarkos aprašo“ projektą, kurį patvirtino socialinės apsaugos ir darbo ministras. Šiame teisės akte nustatyta pasirengimo vykdyti darbo rinkos profesinio mokymo programas ekspertizės atlikimo, ekspertizės akto išdavimo įstaigoms tvarka ir teisinės bei organizacinės priemonės, skirtos mokymo kokybei užtikrinti.

Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtinti organizaciniai dokumentai, reikalingi įstaigų ekspertizei atlikti, ir naujas Ekspertų sąrašas, į kurį įrašyti kompetentingi darbo rinkos profesinio mokymo specialistai, socialiniai partneriai bei kontroliuojančių institucijų atstovai, kurių dalyvavimas įstaigų vertinime turėtų užtikrinti vertinimo kokybę ir išvadų pagrįstumą.

7. MOKYMO ORGANIZAVIMAS, MOKYMO PROGRAMŲ VYKDYMO KOKYBĖS PRIEŽIŪRA

7.1. Mokymo programų vykdymo kokybės priežiūra

Tarnybos teritoriniai padaliniai – teritorinės mokymo ir konsultavimo tarnybos 2004 metais 96 mokymo įstaigose patikrino 292 mokymo programų įgyvendinimo kokybę. Švietimo ir mokslo ministerijai priklausančiose mokymo įstaigose patikrinta 85, darbo rinkos mokymo centruose – 105 bei kitose įstaigose – 102 mokymo programų įgyvendinimo kokybė.

Patikrinimų metu gautos informacijos pagrindu vertinimo komisijos priėmė tokius sprendimus:

- ištaisyti trūkumus ir atlikti pakartotinį patikrinimą 10 profesinio mokymo įstaigų pagal 18 mokymo programų;
- ištaisyti trūkumus įgyvendinant 198 mokymo programas;
- sustabdyti licencijos galiojimą trims mokymo įstaigoms pagal keturias mokymo programas;
- panaikinti licencijos galiojimą dviem mokymo įstaigoms pagal keturias mokymo programas.

Dvi mokymo įstaigos, kurių licencijos galiojimas buvo laikinai sustabdytas, pašalino pažeidimus ir joms licencijos galiojimas atnaujintas. Vienai mokymo įstaigai, nepašalinusiai nustatytų pažeidimų, vertinimo komisijos sprendimu licencijos galiojimas panaikintas. Taip pat nustatyta, kad penkios mokymo įstaigos vykdė mokymą neturėdamos licencijos.

7.2. Vieningos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas

2004 metais pagal BPD 2.4 priemonę parengtas valstybinės svarbos projektas „Vieningos pirminio ir tęstinio profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“. Projekto pareiškėjas – Profesinio mokymo metodikos centras, partneris – Tarnyba.

Bendrasis projekto tikslas – sukurti vieningą pirminio (jaunimo) ir tęstinio (suaugusiųjų) profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą, atitinkančią Europos Sąjungos strategines nuostatas ir sudarančią prielaidas nuolatiniam mokymo kokybės tobulinimui, siekiant maksimalaus rengiamų specialistų kvalifikacijos atitikimo besikeičiantiems šalies ūkio poreikiams.

Projekto uždaviniai:

- Sukurti profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos modelį, kuriame vidinis kokybės valdymas mokymo institucijose būtų derinamas su išoriniu (ekspertiniu) kokybės vertinimu.
- Diegti vidinio kokybės valdymo sistemą profesinio mokymo institucijose.
- Sukurti išorinio profesinio mokymo kokybės vertinimo sistemą, apimančią du vertinimo lygius: programą ir instituciją.
- Parengti žmonių išteklius vieningai kokybės užtikrinimo sistemai įdiegti.
- Remiantis sukurtu kokybės užtikrinimo sistemos modeliu ir parengtais žmonių ištekliais atlikti kokybės vertinimus pirminio ir tęstinio profesinio mokymo institucijose.

Projekto tikslinės grupės: 250 profesijos mokytojų, 60 vertintojų, 127 ekspertai.

Tarnyba atsakinga už kokybės vertinimo kriterijų ir rodiklių rinkinio parengimą (kokybės standartą / quality framework), mokymo kokybės užtikrinimo terminų žodyno parengimą, darbo rinkos profesinio mokymo institucijų ir darbo rinkos profesinio mokymo programų vertinimą, vieningos kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos, modelio ir kokybės standarto projektų tobulinimą.

Siekiant pasirengti kokybės užtikrinimo sistemos diegimui darbo rinkos mokymo centruose, vykdomas Leonardo da Vinči mobilumo projektas „Kokybės vadybos sistemos ES suaugusiųjų profesinio mokymo įstaigose“. Jo tikslas – susi-

pažinti su kokybės vadybos sistemomis, veikiančiomis užsienio profesinio mokymo centruose, išsiaiškinti konkrečios kokybės vadybos sistemos parinkimo kriterijus, motyvus, diegimo eigą. Projekte dalyvauja aštuoni Lietuvos darbo rinkos mokymo centrai iš skirtingų Lietuvos regionų, viena Danijos, dvi Vokietijos organizacijos ir viena Norvegijos mokymo įstaiga. Projekto dalyviai – mokymo centrų vadovai ir administracijų darbuotojai. Vizito užsienio šalyse metu ir grįžus iš jo surengti seminarai, kuriuose analizuotos tų šalių kokybės valdymo sistemos. Planuojama, kad šis mobilumo projektas taps pagrindu bandomajam projektui, kurio metu darbo rinkos mokymo centre (-uose) būtų pasirinkta ir pradėta diegti kokybės vadybos sistema.

8. PROFESINIŲ KVALIFIKACIJŲ VERTINIMAS IR PRIPAŽINIMAS

Įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvų nuostatas, parengti ir LR Vyriausybės nutarimu patvirtinti „Aukštojo mokslo diplomų, diplomų, pažymėjimų ir kitų kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų, išduotų Europos Sąjungoje, Europos Ekonominėje Erdvėje ar Šveicarijos Konfederacijoje siekiant dirbti pagal reglamentuojamą profesiją ar verstis reglamentuojama profesine veikla Lietuvos Respublikoje, abipusio pripažinimo nuostatai“. Jie reglamentuoja minėtų šalių piliečių kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pripažinimo tvarką, norint dirbti pagal reglamentuojamą profesiją ar verstis reglamentuojama profesine veikla Lietuvos Respublikoje.

Perkeliant direktyvų nuostatas, pasinaudota Europos Sąjungos „gerosios praktikos“ rekomendacijomis priimant pareiškėjų paraiškas, atliekant reglamentuojamos profesinės kvalifikacijos pripažinimo procedūras. Perkeltos visos direktyvų nuostatos, reglamentuojančios institucinius ir procedūrinius dalykus.

Vadovaujantis minėto Vyriausybės nutarimo nuostatomis bei kitais teisės aktais, parengtas projektas ir socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtintas „Dėl Pažymų apie profesinę patirtį išdavimo Europos Sąjungos, Europos Ekonominės Erdvės valstybių ar Šveicarijos Konfederacijos piliečiams, išvykstantiems iš Lietuvos Respublikos dirbti į Europos Sąjungos, Europos Ekonominės Erdvės valstybes ar Šveicarijos Konfederaciją verstis reglamentuojama profesija ar profesine veikla, tvarkos aprašas“. Teisės akte nustatytos pažymų išdavimo taisyklės.

Tobulintas „Paraiškos dėl profesinę kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų, išduotų Europos Sąjungoje, Europos Ekonominės Erdvės valstybėse ar Šveicarijos Konfederacijoje, pareiškėjui norint dirbti pagal reglamentuojamą profesiją ar verstis reglamentuojama profesine veikla Lietuvos Respublikoje, pripažinimo“ projektas.

Europos Taryboje Briuselyje bei Lietuvoje sudarytose darbo grupėse dalyvauta svarstant naują Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo. Nuolatinių atstovų komiteto susitikimui (COREPER I) Briuselyje parengti siūlymai dėl šios direktyvos nuostatų.

Vykdamas PHARE projekto „Užimtumas ir socialinė politika, laisvas darbuotojų judėjimas“ vieną iš dalių „Profesinių kvalifikacijų pripažinimas ir vertinimas“, organizuoti du seminarai su PHARE ekspertais iš Vokietijos ir Nyderlandų, dalyvaujant kompetentingų institucijų ekspertams, atsakingiems už reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą. Seminaruose buvo aptariamos ir analizuojamos bendrosios sistemos ir sektorių direktyvų nuostatos, informacinės galimybės.

Tarnyba partnerio teisėmis dalyvauja Studijų kokybės vertinimo centro parengtame tiesioginės finansinės paramos skyrimo projekte „Mokslo ir studijų institucijų veiklos ir užsienyje įgytų kvalifikacijų vertinimo duomenų bazių sukūrimas ir plėtojimas“. Projektu siekiama kelti būsimų ir esamų studentų, dėstytojų / profesijos mokytojų, vertintojų / ekspertų informuotumą sukuriant vieningą mokslo ir studijų institucijų bei užsienyje įgytų kvalifikacijų vertinimo duomenų bazę.

Parengtas informacinis lankstinukas ir leidinys „Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas Lietuvos Respublikoje“. Juose pateikti Lietuvos Respublikos teisės aktai, perkeliantys bendrosios kvalifikacijų pripažinimo sistemos nuostatas, bei teisės aktų ir procedūrų komentarai. Minėti leidiniai skirti asmenims, siekiantiems profesinės kvalifikacijos pripažinimo Lietuvoje, bei kompetentingų institucijų specialistams.

Dalyvaujant PHARE ir Lietuvos ekspertams parengtas bukletas „Dėl profesinės kvalifikacijos dokumentų pripažinimo, norint įsidarbinti kitoje ES valstybėje narėje ar Europos Ekonominės Erdvės (EEE) šalyje ar Šveicarijos Konfederacijoje“ projektas. Jame supažindinama su Europos Sąjungos direktyvose numatytomis procedūromis, kurios bus taikomos Lietuvos Respublikos piliečiams, siekiantiems profesinės kvalifikacijos pripažinimo kitoje Europos Sąjungos šalyje.

Profesinių kvalifikacijų, įgytų darbo patirties bei neformaliojo švietimo būdu, vertinimo ir pripažinimo metodikai sukurti parengtas bandomasis projektas Leonardo da Vinči programai „Metodikos ir standartų kūrimas kompetencijai, įgytai darbo patirties būdu, pripažinti“ (projektas įvertintas teigiamai ir pateko į antrą vertinimo etapą).

Daugėja mokymo įstaigų, turinčių teisę egzaminuoti eksternu. Šiuo metu 13 mokymo įstaigų egzaminai eksternu vykdomi pagal 111 mokymo programų.

9. PROFESIJOS MOKYTOJŲ IR KONSULTANTŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS

Stažuočių devyniose įmonėse metu verslo ir administravimo, statybos ir medienos, transporto paslaugų, viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo, maisto gamybos, dailiųjų amatų, plaukų ir grožio priežiūros srityse profesinę kvalifikaciją tobulino 207 profesijos mokytojai. Jie susipažino su naujausiomis technologijomis, įrengimais ir priemonėmis, šiuolaikiniais gamybos projektais, naujausia įranga.

Profesinę kvalifikaciją tobulinta ir užsienyje – susipažinta su Šveicarijos ir Lichtenšteino profesinio mokymo sistemomis, saugos ir sveikatos mokymo patirtimi Čekijos Brno mieste, tarptautinėje asmeninių saugos priemonių, sveikatos bei darbo saugos parodoje „Interprotec“, „Litexpo“ prekybos įrengimų ir įrangos parodoje bei tarptautiniame konkurse – parodoje Vokietijoje.

Bendrajai pedagoginei kvalifikacijai tobulinti organizuotas patirties sklaidos seminaras „Profesijos mokytojų pedagoginės veiklos vertinimas“, kuriame dalyvavo 72 darbo rinkos mokymo centrų profesijos mokytojai. Vyko metodinių darbų paroda, trys mokytojų darbai atrinkti Švietimo ir mokslo ministerijos profesijos mokytojų patirties plėtros parodai.

Kartu su Švietimo ir mokslo ministerijos Pedagogų profesinės raidos centru vykdytas projektas „Mokymo(si) strategijos, mokant kirpėjo specialybės dalykų“. Jame dalyvavo 27 darbo rinkos mokymo centrų profesijos mokytojai. Nagrinėti aktyvaus mokymo(si) metodų taikymo, kirpėjo profesijos mokytojo karjeros planavimo, kompetencijos tobulinimo, kirpėjų mokymosi modernizavimo klausimai, susipažinta su Vilniaus lengvosios pramonės ir buitinių paslaugų mokyklos kirpėjų mokymo bei perkvalifikavimo mokymo baze.

Per 2004 metus organizuoti keturi kvalifikacijos tobulinimo seminarai teritorinių tarnybų konsultantams. Seminaras „Pasitikėjimas savimi: ką iš tikrųjų reiškia būti tvirtam?“, kuriame dalyvavo 16 konsultantų, skirtas asmeninio efektyvumo ugdymui, asmeninių bei socialinių kompetencijų, kurios sudaro sėkmingos veiklos pagrindą, lavinimui. Seminaras „Kalifornijos psichologinis klausimynas asmenybės pažinimui profesiniame konsultavime“, kuriame dalyvavo 20 konsultantų, skirtas konsultantų darbo įgūdžiams taikant šią metodiką gerinti. Seminaro metu konsultantai gavo daug papildomos metodinės medžiagos apie Konsultavimo ir testavimo informacinėje sistemoje įdiegtą metodikos variantą. Seminare „Darbas suaugusiųjų auditorijoje“ 18 konsultantų gavo žinių apie suaugusiųjų mokymo(si) ypatumus ir stilius, mokymosi motyvacijos skatinimą, mokymo programų rengimą, užsiėmimų struktūrą, mokymo būdų parinkimą ir tinkamų mokymuisi sąlygų sudarymą, nagrinėjo sunkesnius suaugusiųjų mokymosi atvejus, jų įveikimo būdus. Seminaras „Kognityvinio konsultavimo metodai neadaptivaus elgesio korekcijai“, kuriame dalyvavo 18 konsultantų, skirtas įsisavinti naują ir daugelyje šalių taikomą konsultavimo metodą darbo bei savęs vertinimo, socialinių santykių problemoms įveikti. Konsultantas, taikantis šį metodą, skirtingai nei kitose konsultavimo mokyklose, yra ir mokytojas, psichoedukacinių priemonių pagalba mokantis asmenį savarankiškai bei efektyviai spręsti įvairias gyvenimo problemas. Seminare įgytos žinios ir praktiniai įgūdžiai padės konsultantams efektyviau dirbti su ilgalaikį nedarbą patyrusiais asmenimis, nemotyvuotu ir neturinčiu profesinio pasirengimo jaunimu.

Siekiant pasirengti projekto „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“ įgyvendinimui kuriant profesinio konsultavimo kokybės užtikrinimo sistemos modelį (profesinio orientavimo ir konsultavimo veiklos kokybės vertinimo kriterijų bei procedūrų metodikas), organizuotas seminaras teritorinių tarnybų psychologams konsultantams. Seminare dalyvavo 20 konsultantų. Jame nagrinėtos temos:

- Kokybės samprata ir kokybės valdymo principai.
- Vidaus audito metodikos kūrimo patirtis.
- Konsultavimo paslaugų kokybės vertinimas.

Vykdam „Lygių galimybių programą“, organizuotas teritorinių darbo biržų, darbo rinkos mokymo tarnybų, darbo rinkos mokymo centrų, apskričių specialistų mokymas moterų ir vyrų profesinio orientavimo bei darbo paieškos tobulinimo klausimais. Mokymo tikslas – siekti įgyvendinti moterų ir vyrų lygias galimybes darbo rinkoje, keisti visuomenėje

įsitvirtinusius stereotipus apie moters ir vyro vietą ekonominėje šalies veikloje, įtvirtinti nuostatas, užtikrinančias moterų ir vyrų lygias užimtumo bei ekonominės veiklos galimybes. Organizuoti šeši seminarai „Lyčių lygybės aspektas profesinės karjeros procese“. Dalyvavo 157 asmenys.

Klaipėdos tarnyba pradėjo Leonardo da Vinči projektą „Profesijos dėstytojų mainai“.

10. MOKYMO IR KONSULTAVIMO POREIKIŲ, EFEKTYVUMO IR KOKYBĖS TYRIMAI

Mokymo ir konsultavimo poreikių, efektyvumo ir kokybės tyrimus 2004 metais Tarnybos užsakymu atliko Darbo ir socialinių tyrimų institutas bei Socialinės analizės ir konsultacijų centras.

10.1. Darbo rinkos profesinio mokymo socialinis ir ekonominis efektyvumas

Tyrimo tikslas – darbo rinkos profesinio mokymo paslaugų socialinio ir ekonominio efektyvumo įvertinimas.

Atliekant tyrimą išsiųsta 1800 anketų asmenims, baigusiems darbo rinkos profesinį mokymą ir 300 anketų ilgalaikiams bedarbiams, baigusiems žinių ir įgūdžių atnaujinimo bei pažintines priemones. Gautos 331 asmens, baigusio darbo rinkos profesinį mokymą, bei 123 ilgalaikių bedarbių užpildytos anketos.

Tyrimas parodė, kad apklausos metu dirbo 53,2 proc. baigusiųjų darbo rinkos profesinį mokymą. Ilgalaikių bedarbių, baigusių priemones, kurių paskirtis – supažindinti su profesija arba atnaujinti dėl ilgalaikio nedarbo prarastus įgūdžius, įsidarbino 27 proc.

Tyrimas atskleidė ir socialinę darbo rinkos profesinio mokymo naudą. Tai nedarbo lygio mažėjimas, teigiami mokymą baigusių asmenų ekonominės padėties pokyčiai, ilgalaikio nedarbo socialinių pasekmių bei socialinės paramos gavėjų skaičiaus mažėjimas, asmens kaip individo tobulėjimas, jo gyvenimo kokybės gerėjimas.

Atlikti darbo rinkos profesinio mokymo ekonominio efektyvumo apskaičiavimai rodo, kad **investavus į darbo rinkos profesinį mokymą 1 Lt, valstybės ir Socialinio draudimo fondo biudžetai kiekvienais kitais metais gaus (sutaupys) 0,38 Lt.**

10.2. Nuteistųjų mokymo naudos nustatymas

Sociologinėje apklausoje dalyvavo 157 Pravieniškių gydymo ir pataisos bei Panevėžio pataisos namų nuteistieji ir 60 iš Panevėžio pataisos namų lygtinai į laisvę paleistų moterų. Tyrimo ataskaitoje pateikta nuteistųjų darbo rinkos profesinio mokymo ir profesinio orientavimo bei konsultavimo apžvalga, bausmę atliekančių nuteistųjų ir moterų, lygtinai paleistų į laisvę, apklausos rezultatai, bendros išvados dėl nuteistųjų mokymo naudos.

Apklausa parodė, kad 70 proc. nuteistųjų darbo rinkos konsultavimo programas vertina gerai ir labai gerai. Padidėjusį pasitikėjimą savimi nurodė 72 proc. moterų ir 40 proc. vyrų. Kas penktas pažymėjo, kad išmoko dirbti grupėje (komandoje), gerbti aplinkinių nuomonę. Trečdalis vyrų ir ketvirtadalis moterų nurodė, kad išsiaiškino tinkamiausią jiems profesiją.

Mokymo kursus gerai ir labai gerai įvertino 75 proc. moterų. Per metus įsidarbino 37 proc. kursus baigusių ir išėjusių į laisvę Panevėžio pataisos namų nuteistųjų.

Rimtos kliūtys nuteistiesiems integruotis į visuomenę ir darbo rinką – menka jų motyvacija, žemas išsilavinimas, socialinio aktyvumo stoka, menka profesinė kompetencija ir profesinė patirtis, nepatenkinama buitinė ir šeimyninė aplinka, neigiamas darbdavių požiūris.

10.3. Neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos analizė

Tyrimo tikslas – nustatyti neįgaliųjų profesinės reabilitacijos bei integravimo į darbo rinką galimybes ir problemas. Tyrimas parodė, kad mokymo įstaigose, užsiimančiose neįgaliųjų asmenų profesine reabilitacija, iki šiol nėra parengtų ir įdiegtų specialių, pritaikytų neįgaliųjų profesinei reabilitacijai įgūdžių vertinimo sistemų ir kriterijų, pagal kuriuos vertinama neįgaliųjų reabilitacijos perspektyva. Pateikti siūlymai dėl rengiamų neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos strategijos projekto gairių.

10.4. Žmogiškųjų išteklių plėtros aspektai

Tyrimo tikslas – išanalizuoti žmogiškųjų išteklių plėtros Lietuvoje galimybes ir perspektyvas. Tyrimo metu:

- Įvertintos žmogiškųjų išteklių plėtros problemos, susijusios su Lietuvos stojimu į Europos Sąjungą.
- Nustatyti ryšiai tarp žmogiškųjų išteklių plėtros ir dinaminio ūkio poreikių.
- Aprašyti žmogiškųjų išteklių valdymo makro ir mikro lygmenys.
- Atlikta žmogiškųjų išteklių komponentų sąveikos analizė.
- Parengtos rekomendacijos dėl žmogiškųjų išteklių plėtros tobulinimo.

ĮVAIRIŲ SOCIALINIŲ DEMOGRAFINIŲ GRUPIŲ IR LABIAUSIAI SOCIALIAI PAŽEIDŽIAMŲ ASMENŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

11. NEĮGALIŲ ASMENŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

Integruojant neįgaliuosius į darbo rinką, daugiausia bendradarbiaujama su Lietuvos invalidų draugija. 2004 metais konsultuota 1,3 tūkst. neįgaliųjų, iš jų 0,5 tūkst. individualiai, 0,8 tūkst. dalyvavo grupinio darbo programose. Konsultuojant taikoma palaikančioji terapija. Grupiniuose užsiėmimuose mokoma atsipalaidavimo pratimų, psichogeninių treniruočių, pozityvaus mąstymo būdų, skatinama aktyvi pozicija savo sveikatos atžvilgiu.

Profesinę kvalifikaciją įgijo 162 neįgalieji – gerokai daugiau nei ankstesniais metais (2003 m. – 26). Pagal 36 formaliojo mokymo programas mokėsi 81 neįgalusis. Po vieną neįgalųjį mokėsi šešiose neformaliojo mokymo programose. Pažintinėse priemonėse dalyvavo 58, žinių ir įgūdžių atnaujinimo – 17 neįgalių ilgalaikių bedarbių.

Iš viso neįgaliesiems Taryba pritaikiusi 69 mokymo programas (11 mokymo programų – 2004 m.). Iš jų – 37 nuotolinio mokymo programas, kurios taikomos Klaipėdos ir Utenos darbo rinkos mokymo centruose.

Parengtas projektas „Neįgalių asmenų integracijos į darbo rinką plėtra“ Europos socialinio fondo paramai gauti pagal BPD 2.3 priemonę bei projektas „Darbo rinkos mokymo tinklo infrastruktūros plėtra neįgaliųjų profesinės reabilitavos poreikių tenkinimui“ Europos regioninės plėtros fondo paramai gauti pagal BPD 1.5 priemonę.

Teritorinės tarnybos pradėjo PHARE 2002 projektą „Socialinės įmonės įsteigimo neįgaliesiems sistemos sukūrimas ir išbandymas Akmenės rajone“, Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras – projektą „Profesinė žmonių su negalia integracija į visuomenę, mokant nuotoliniu būdu Druskininkų mieste“. Tęsiamas Tarptautinės darbo organizacijos Ženevos biuro projektas „Neįgaliųjų moterų verslumo ugdymas“, Kauno tarnyba tęsė Leonardo da Vinči projektą „Mokymai, skirti didinti neįgaliųjų integracijos į darbo rinką galimybes“. Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras baigė Leonardo da Vinči projektą „Lankomoji priežiūra kaip neįgalių ir pagyvenusių žmonių sveikatos, prisitaikymo buityje bei apsitaravimo problemų sprendimo būdas“.

12. ILGALAIKIŲ BEDARBIŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

2004 metais konsultuota 24,2 tūkst. ilgalaikių bedarbių (9,9 tūkst. individualiai bei 14,3 tūkst. grupėse). Iš jų, vykdant „Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonės“, motyvacijos didinimo užsiėmimuose dalyvavo 6,6 tūkst., atrankoje į žinių ir įgūdžių atnaujinimo bei pažintines mokymo priemonės – 5,9 tūkst. ilgalaikių bedarbių.

Visos teritorinės tarnybos (išskyrus Utenos) 157 ilgalaikiams bedarbiams organizavo Darbo galimybių programą. Tai ilgalaikė (200 val. / 6 mėn.) programa, sukurta Lietuvos–Nyderlandų Matra projekto „Parama ilgalaikiams bedarbiams Lietuvoje kuriant vietinius tinklus“ vykdymo metu (2001–2003 m.).

Mokymo kursuose dalyvavo 8,0 tūkst. ilgalaikių bedarbių: 1,5 tūkst. formaliojo, 0,2 tūkst. neformaliojo darbo rinkos profesinio mokymo kursuose bei vykdant „Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonės“ – 5,1 tūkst. pažintinėse, 1,2 tūkst. žinių ir įgūdžių atnaujinimo priemonėse (F ir G priedai).

Buvo atlikta ilgalaikių bedarbių apklausa, siekiant įvertinti „Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonės“. Apklausos rezultatai rodo, kad užsiėmimų metu bedarbiai gavo naudingų patarimų, kaip sėkmingiau ieškoti darbo, įgavo pasitikėjimo savimi, sužinojo, kaip įveikti nerimą ir stresą. Užsiėmimai padėjo geriau planuoti savo tolesnę veiklą. Daugelis nusprendė aktyviau ieškoti darbo, įsigyti profesiją arba ją keisti. Dauguma dalyvių pageidavo didinti užsiėmimų trukmę, daugiau bendrauti su psichologais, daugiau laiko ir dėmesio skirti praktiniams užsiėmimams.

Iš viso Taryba parengusi 38 mokymo priemonės (programas) ilgalaikiams bedarbiams – 15 pažintinių bei 23 žinių ir įgūdžių atnaujinimo, iš jų dvi žinių ir įgūdžių atnaujinimo priemonės parengtos 2004 metais. Priemonės (programos) apima šias ūkinės veiklos sritis: aptarnavimo ir paslaugų, statybos, metalo ir medžio apdirbimo, administravimo ir darbo organizavimo, darbo kompiuteriu, socialinių ir kultūros darbuotojų veiklą.

13. NUTEISTŲJŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

2004 metais konsultuoti 306 bei profesines kvalifikacijas įgijo 162 nuteistieji.

Pravieniškųjų gydymo ir pataisos namuose pagal programą „Nuteistųjų integravimas į darbo rinką ir visuomenę“ konsultuota 100 nuteistųjų: 28 atliktas polinkių, interesų, potencialių galimybių ir asmenybės savybių įvertinimas, individualių konsultacijų metu aptarti gauti rezultatai, 44 organizuoti psichologiniai mokymai pagal modulį „Faktoriai, nulemiantys bendrą socialinę adaptaciją, savo veiklos planavimo ir savikontrolės sugebėjimus“, 28 besiruošiantiems išeiti į laisvę organizuoti praktiniai seminarai „Aktyvi darbo paieška ir pasiruošimas pokyčiams gyvenime“.

Marijampolės pataisos namuose 34 nuteistiesiems, besiruošiantiems išeiti į laisvę, organizuoti užsiėmimai tema „Savęs pažinimas ir pasiruošimas aktyviai darbo paieškai“.

Panevėžio pataisos namuose pagal programą „Savęs pažinimas ir neadaptavyvus elgesio įveikimas“ konsultuotos 103 nuteistosios: 63 grupiniame užsiėmime „Savęs pažinimo portretai“ ir 40 grupiniame užsiėmime „Neadaptavyvus elgesio korekcija“. Individualiai konsultuotos 42 nuteistosios. Papildomai grupiniuose užsiėmimuose dalyvavo 34 areštinėje buvusios nuteistosios.

Profesines kvalifikacijas įgijo 162 šių namų nuteistosios pagal aštuonias mokymo programas: 140 pagal formaliojo bei 22 pagal neformaliojo mokymo.

Parengtos dvi neformaliojo mokymo programos nuteistiesiems – Apdailininko ir Automobilių kėbulų taisytojo.

Parengtas projektas „Nuteistųjų socialinių ir profesinių gebėjimų ugdymas integruojantis į darbo rinką“ Europos socialinio fondo paramai gauti pagal BPD 2.3 priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“.

Vykdamas Socrates / Grundtvig 1 projektą „Tu taip pat turi šansą“, buvo apklausti 35 Alytaus pataisos namuose kalintys asmenys. Individualių motyvuojančių interviu metu buvo aiškinamasi įkalintųjų poreikis mokytis ir įgyti profesinę kvalifikaciją.

Panevėžio tarnyba 2004 metais pradėjo vykdyti PHARE 2002 projektą „Recidyvinio nusikalstamumo prevencija bei socialinė nuteistųjų rehabilitacija“, Panevėžio Šermukšnių darbo rinkos mokymo centras (projekto partneris) – projektą „Nuteistųjų profesinis mokymas ir praktinių įgūdžių tobulinimas“.

14. GRĮŽUSIŲJŲ IŠ ĮKALINIMO ĮSTAIGŲ KONSULTAVIMAS

Per 2004 metus konsultuoti 66 grįžę iš įkalinimo įstaigų asmenys.

Vilniaus tarnyba individualiai ir grupėse konsultavo 53 asmenis: 6 suteiktos psichologinės konsultacijos, 26 padėta pasirinkti darbo rinkos mokymo kursus, 27 dalyvavo darbo klubų užsiėmimuose. Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria šie asmenys: darbdavių nenoras įdarbinti, savo profesinio pasirėngimo pėrvertinimas, motyvacijos dirbti ir mokytis stoka.

Bendradarbiaudama su Kalėjimų departamento Šiaulių regiono pataisos inspekcija, Šiaulių tarnyba 13 asmenų, grįžusių iš pataisos įstaigų, pasiūlė profesines konsultacijas ir psichologinio švietimo programas. Nuteistieji pirmenybę teikė individualioms konsultacijoms.

15. MOKSLEIVIŲ, JŲ TĖVŲ IR PEDAGOGŲ KONSULTAVIMAS

2004 metais konsultuota 12,0 tūkst. bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, iš jų 5,3 tūkst. individualiai, 6,7 tūkst. dalyvavo grupinio darbo programose.

Moksleivius domina mokymosi profilio pasirinkimas, profesinis kryptingumas, asmeninės savybės, bendrieji gebėjimai, informacija apie mokymosi įstaigas, profesijas, konkursus stojant į aukštąsias ir kitas mokyklas, studijų galimybės užsienyje. Nedidelė dalis (apie 4 proc.) kreipėsi dėl asmeninių problemų: nesutarimų su tėvais, mokytojais, nepasitikėjimo savimi, bendravimo sunkumų, streso, egzaminų baimės, narkotikų vartojimo.

Tėvus ir mokytojus (konsultuota 1,9 tūkst.) labiausiai domino vaikų polinkiai, gebėjimai, informacija apie moksleivių bei specialiųjų poreikių moksleivių studijų, profesijos išigijimo galimybes. Kreiptasi dėl vaikų, vartojančių narkotikus.

Moksleiviams bei pedagogams parengtos keturios konsultavimo ir bendrųjų gebėjimų ugdymo programos (plačiau skyriuje „Mokymo ir konsultavimo programos“).

16. VILNIAUS ROMŲ PROFESINIS ORIENTAVIMAS IR KONSULTAVIMAS

Konsultuoti 29 romų tautybės asmenys. Darbo klubų užsiėmimuose dalyvavo 21, ilgalaikių bedarbių motyvacinėse priemonėse „Psichologinis pasirengimas aktyviai darbo paieškai“ – septyni asmenys. Vienam romų tautybės asmeniui padėta pasirinkti šiltnamių daržovių auginimo rengimo kursas.

17. PREKYBOS ŽMONĖMIS IR PROSTITUCIJOS AUKŲ KONSULTAVIMAS

Vykdamas Prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukų psichologinės reabilitacijos, profesinio orientavimo ir užimtumo 2003–2004 metų programą, dirbta šiomis kryptimis:

- Konsultantų programai vykdyti rengimas
- Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais
- Visuomenės informavimas apie programos vykdymą ir konsultavimo paslaugas prostitucijos aukoms regioninėje spaudoje
- Šviečiamoji bei prevencinė veikla
- Prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukų profesinis bei psichologinis konsultavimas

Konsultantai dalyvavo penkiuose seminaruose, skirtuose pasirengti darbui su prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukomis. Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su įvairių šalies miestų Carito organizacijomis, policijos komisariatais, socialinės paramos, rūpybos skyriais, Kalėjimų departamento Šiaulių regiono pataisos inspekcija, Panevėžio jaunimo integracijos galimybių centru, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centru, Klaipėdos darbo birža, Alytaus moterų krizių centru, Dingusių žmonių šeimų paramos centru. Informacija apie veiklą skelbta įvairių šalies miestų žiniasklaidoje. Vykdamas šviečiamąją bei prevencinę veiklą, organizuoti užsiėmimai, diskusijos, mokymai, individualios konsultacijos, seminarai.

Per 2004 metus konsultuota 31 klientė. Iš jų 20 buvo atsiųstos konsultuoti socialinių partnerių – Caritas organizacijų ar socialinės paramos centrų, 11-ka kreipėsi pačios, sužinojusios apie tokią galimybę iš spaudos, TV ar artimųjų. Dvi moterys kreipėsi dėl savo mokyklinio amžiaus vaikų.

Konsultuota individualiai ir grupėse, atsižvelgiant į poreikius. Konsultacijos ilgalaikės, su klientėmis susitinkama 4–5 kartus. Konsultuotos moterys gavo psichologinę pagalbą, išsiaiškino savo profesinius interesus, polinkius, gebėjimus, asmenines savybes, tinkamiausias veiklos sritis, dalis priėmė sprendimus dėl tolesnių savo gyvenimo žingsnių, dvi registravosi darbo biržoje, trys pradėjo mokytis darbo rinkos mokymo centruose (kirpėjų, administracijos darbuotojų kursuose). Viena apsisprendė sugrįžti mokytis į suaugusiųjų vakarinę mokyklą ir įgyti vidurinį išsilavinimą, o vėliau specialybę, dvi, anksčiau metusios mokymąsi profesinėje mokykloje, sugrįžo į ją.

Dauguma klientių menkai motyvuotos konsultuoti, tačiau vykdė jas globojančių socialinių institucijų nurodymus, yra pasyvios, labiau linkusios kreiptis pagalbos ne į valstybines, bet į nevyriausybinę organizacijas, religinius pagalbos centrus. Tik mažiau nei pusei jų aktualūs darbinės veiklos, profesijos pasirinkimo ar mokymosi klausimai. Dauguma (80 proc.) skundėsi neigiama emocine būsena, nerimu, įtampa, baime dėl patirto streso, nesaugumu, nuogaistavimais, kad nesužinotų artimieji.

18. JAUNŲ BEDARBIŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

2004 metais Tarnyba galimybes integruotis į darbo rinką padidino 14,6 tūkst. jaunų bedarbių – profesines kvalifikacijas įgijo 3,3 tūkst., konsultuota 11,3 tūkst. Daugiausia mokyta neturinčių profesinio pasirengimo asmenų – 2,8 tūkst. Pirmą kartą pradedančiųjų darbinę veiklą mokyta 1,3 tūkstančio.

Šiaulių tarnyba pradėjo Leonardo da Vinči projektą „Naujas profesinio orientavimo modelis jauniems, „iškritusiems“ iš mokymo sistemos žmonėms – Feniksas“. Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras baigė PHARE 2001 projektą „Vilniaus miesto ir Vilniaus apskrities jaunimo nedarbo problemų sprendimas, mokant juos naujų profesijų, atitinkančių identifikuotus darbo rinkos poreikius“.

19. ILGĄ LAIKĄ NEDIRBUSIŲ MOTERŲ INTEGRAVIMAS Į DARBO RINKĄ

2004 metais moterų konsultuota 30,8 tūkst., arba 61,2 proc. nuo bendro konsultuotų asmenų skaičiaus. Profesinę kvalifikaciją įgijo bei tobulino 11,1 tūkst., arba 39,6 proc. nuo bendro visų besimokiusiųjų. Bedarbių moterų konsultuota ir mokyta daugiau nei vyrų: moterų mokyta 9,1 tūkst. ir konsultuota 30,1 tūkst., vyrų – 6,2 tūkst. ir 19,3 tūkstančio.

Parengtos keturios konsultavimo programos moterims, praradusioms ryšį su darbo rinka (plačiau skyriuje „Mokymo ir konsultavimo programos“).

Šiaulių tarnyba pradėjo PHARE CBC projektą „Moterų verslo sėkmės modelis“. Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras baigė PHARE 2001 projektą „Socialiai pažeidžiamų bedarbių moterų (16–25 m. amžiaus; vienišų motinų, auginančių vaikus iki 8 m.; po vaiko auginimo atostogų) integravimas į visuomenę per profesinę reabilitaciją“.

20. DIRBANČIŲJŲ NEDARBO PREVENCIJA

Įgiję bei patobulinę profesines kvalifikacijas ir bendruosius gebėjimus nedarbo išvengė 9,2 tūkst. dirbančiųjų (mokyta 8,2 tūkst. (C priedas) bei konsultuota 1 tūkst.).

Didinamos dirbančiųjų nedarbo prevencijos galimybes vykdant projektus. Tarnyba pradėjo vykdyti PHARE 2002 projektą „Ignalinos atominės elektrinės (IAE) darbuotojų poreikių analizės ir prisitaikymo prie kintančių rinkos sąlygų sistemos sukūrimas“, Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras – projektą „Darbuotojų, kuriems gresia atleidimas iš darbo, perkvalifikavimas ir naujos kvalifikacijos suteikimas“, Alytaus darbo rinkos mokymo centras – projektą „Darbuotojų perkvalifikavimas smulkiuose ir vidutinėse Alytaus apskrities įmonėse – mechatronikos diegimas“. Vilniaus tarnyba tęsia Leonardo da Vinči projektą „Turizmo paslaugas teikiančių darbuotojų kompetencijos ir įgūdžiai“, Alytaus tarnyba baigė PHARE ESS 2001 projektą „Medienos apdirbimo specialistų kvalifikacijos kėlimas, skatinant užimtumą ir verslumą Alytaus regione“, Klaipėdos tarnyba – PHARE 2001 projektą „Persikvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo programų rengimas ir įgyvendinimas jūrininkų įsidarbinimo galimybių didinimui“.

PROFESIŲ KLASIFIKATORIAUS TVARKYMAS

2004 metais, suderinus su profesijų duomenų teikėjais ir ekspertų komisija, atlikti šie Lietuvos profesijų klasifikatoriaus pakeitimai:

Lietuvos profesijų klasifikatoriaus būklė 2005 m. sausio 1 d.

	2004-01-01	Užregistruota			2005-01-01
		naujų įrašų	koreguotų įrašų	panaikintų įrašų	
Pagrindinės profesijų grupės	10	0	0	0	10
Pagrindiniai profesijų pogrupiai	28	0	5	0	28
Profesijų grupės	116	0	5	0	116
Profesijų pogrupiai	420	0	12	1	419
Profesijos	5522	9	375	21	5510

Visas Lietuvos profesijų klasifikatorius patalpintas ir tvarkomas kompiuterinėje duomenų bazėje. Ja naudotis gali kiekvienas interneto vartotojas adresu: www.darborinka.lt.

Pagrindinės grupės	ISCO kvalifikacijos lygmuo	Pagrindiniai pogrupiai	Grupės	Pogrupiai	Profesijos
1 Įstatymų leidėjai, vyresnieji pareigūnai ir valdytojai	-	3	8	41	352
2 Specialistai	4	4	20	78	1230
3 Jaunesnieji specialistai ir technikai	3	4	19	70	606
4 Jaunesnieji tarnautojai	2	2	7	23	212
5 Aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojai	2	2	9	23	201
6 Kvalifikuoti prekinio žemės ūkio ir žuvininkystės darbininkai	2	2	6	17	172
7 Kvalifikuoti darbininkai ir amatininkai	2	4	16	70	1400
8 Įrenginių, mašinų operatoriai bei surinkėjai	2	3	20	70	1121
9 Nekvalifikuoti darbininkai	1	3	10	26	216
0 Ginkluotosios pajėgos	-	1	1	1	0
	IŠ VISO:	28	116	429	5510

Parengti 305 profesijų aprašai, tarp jų profesijos patarėjo ir profesijos konsultanto. Sudaryta ekspertų darbo grupė atliko profesijų aprašų, terminijos bei profesijų pavadinimų ir profesijų aprašų kalbos kultūros techninę ekspertizę. Profesijų aprašai bus naudingi profesijų konsultantams ir darbdaviams, suteikiant įmonėse ir įstaigose profesijų kodus.

Klasifikatoriaus taikymo ir duomenų bazės naudojimo klausimais konsultuoti fiziniai ir juridiniai asmenys. Teikti pasiūlymai dėl profesijų klasifikatoriaus taikymo Lietuvos darbo biržos informacinėje sistemoje registruojant bedarbius ir laisvas darbo vietas. Atliktas atskirų profesijų pogrupių perkodavimas. Peržiūrėtas, patikslintas ir atnaujintas profesijų raktinių žodžių sąrašas, naudojamas Atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemoje (AIKOS).

Kaupiama informacija apie profesijas darbo rinkoje. Apklaustos 49 stambios įmonės ir asociacijos pagal pagrindines ekonominės veikos rūšis, kiekvienai jų išsiuntus tik jos veiklai būdingų profesijų sąrašą bei informacijos apie profesijas pateikimo formą su paaiškinimais. Atsižvelgiant į apklausoje gautus duomenis, parengtas atnaujintas profesijų sąrašo projektas, apimantis visus klasifikatoriaus profesijų pogrupius. Į projektą yra įtraukti duomenys iš Statistikos departamento vykdyto Gyventojų ir būstų 2001 m. visuotinio surašymo, taip pat patikslinimai ir pakeitimai, remiantis atitinkamais teisės aktais ir kita svarbia informacija apie profesijas darbo rinkoje.

Atnaujinti Lietuvos profesijų klasifikatoriaus svetainėje talpinami skelbimai ir straipsniai. Patalpintas leidinys „Kvalifikacijų analizės vadovas“, dvikalbis (anglų ir lietuvių k.) aiškinamasis žodynas „Vadovai ir vadybininkai“. Teiktos virtualios konsultacijos fiziniams ir juridiniams asmenims klasifikatoriaus taikymo ir duomenų bazės naudojimo klausimais.

Parengtas trikalbio (lietuvių, anglų, prancūzų k.) aiškinamojo žodyno „Inžinieriai, technikai ir technologai“ projektas, kurį sudaro daugiau kaip 500 terminų ir jų apibūdinimų. Jis pateiktas Valstybinei lietuvių kalbos komisijai. Žodynas bus panaudotas profesijų klasifikatoriui atnaujinti ir profesijų sąrašui tikslinti. Be to, jis bus naudingas mokymo įstaigoms, darbdaviams ir darbuotojams.

TARNYBOS INSTITUCINIŲ GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

21. STRUKTŪROS POKYČIAI

2004 metais šeši darbo rinkos mokymo centrai (iš 14) – Vilniaus Jeruzalės, Vilniaus Žirmūnų, Vilniaus Naujininkų, Klaipėdos, Šiaulių ir Alytaus – iš uždarytų akcinių bendrovių pertvarkyti į viešąsias įstaigas.

Didinant darbo rinkos profesinio mokymo ir konsultavimo prieinamumą, 2004 metais įsteigta Utenos darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba su Ignalinos poskyriu. Šiaulių darbo rinkos mokymo tarnyboje įsteigtas Akmenės poskyris ir Kuršėnų punktas, Klaipėdos darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyboje – Tauragės poskyris.

Paskelbtas konkursas (PHARE Project Preparation Facility) dėl reikalingų dokumentų investiciniam projektui, skirtam Tarnybos mokymo ir konsultavimo sistemos restruktūrizavimui į regioninius darbo rinkos mokymo ir konsultavimo centrus, kuris bus finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo, parengimo paslaugų pirkimo. Parengta konkurso techninė dokumentacija, suderinta su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Centrine projektų valdymo agentūra.

22. PERSONALO UGDYMAS

2004 metais 47 proc. Tarnybos valstybės tarnautojų tobulino kvalifikaciją Lietuvos viešojo administravimo institute. Lankyti įvadinio mokymo bendrosios programos, administracinių gebėjimų tobulinimo, struktūrinių fondų strateginio valdymo, pasirengimo narystei Europos Sąjungoje mokymo programų seminarai, išklaudyti 33 šių programų moduliais.

Be šių programų, 18 tarnautojų įgijo Europos kompiuterio vartotojo pagrindų (ECDL) pažymėjimus, anglų kalbos bendrusius gebėjimus tobulino keturi tarnautojai, tęstinėse studijose mokėsi keturi darbuotojai, mokesčių, buhalterinės apskaitos, kontrolės ir finansinės atskaitomybės klausimais kvalifikaciją tobulino keturi tarnautojai, darbo teisės klausimais – šeši tarnautojai. Aštuoni tarnautojai dalyvavo tarptautiniuose seminaruose „Darbo rinka ES šalyse. Konsultavimas, perkvalifikavimas, finansavimo šaltiniai“ Belgijoje ir Olandijoje bei tarptautinėje asmeninių saugos priemonių, sveikatos bei darbo saugos parodoje „Interprotec“ Čekijos Brno mieste. Tobulinta kvalifikacija viešųjų pirkimų įstatymo naujų nuostatų ir jų įgyvendinimo tvarkos bei Valstybės tarnybos įstatymo nuostatų pakeitimų ir papildymų klausimais. Projektų vadovų programą Danijos Bornholmo miesto Biznio ir technikos kolegijoje baigė trys tarnautojai, du išmoko rengti kompetencijų testus Suomijos Salpaus miesto mokymo įstaigų konkurse.

Teritorinių tarnybų konsultantai kvalifikaciją tobulino keturiuose seminaruose (plačiau skyriuje „Darbo rinkos profesijos mokytojų ir konsultantų kvalifikacijos tobulinimas“).

23. INFORMACINIŲ IR KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ (IKT) DIEGIMAS IR TOBULINIMAS

23.1. Tarnybos tinklapių tobulinimas

Sukurtos tinklapio **www.darborinka.lt** versijos anglų ir latvių kalbomis. Tinklapis pritaikytas neigaliesiems: pagrindiniai meniu punktai išdėstyti lentelėje puslapio viršuje, teksto raidžių dydis padidintas, kiekvienai nuorodai pateiktas tekstinis paaiškinimas, kiekvienam netekstiniam elementui pateikti tekstiniai ekvivalentai, realizuotos nuorodos „Atgal“, „Į puslapio pradžią“ ir „Spausdinti“ bei jas atitinkantys klavišai klaviatūroje. Į tinklapį integruota Šiaulių tarnybos parengta tinklapio versija. Pakeistas tinklapio **www.profesijos.lt** apie reglamentuojamų profesijų pripažinimą dizainas bei turinys.

Padidėjo tinklapių lankomumas. Tinklapis **www.darborinka.lt** per metus aplankytas 3,8 mln. kartų (vidutiniškai 139 tūkst. per mėnesį) – beveik dvigubai daugiau nei prieš metus. Tinklapio versija anglų kalba vidutiniškai per mėnesį aplankyta 2051, latvių – 1400, neigaliesiems skirta versija – 3958 kartus. Tinklapis **www.profesijos.lt** vidutiniškai per mėnesį aplankytas 2903 kartus.

Daugiau kaip tris kartus (iki 1,9 mln. apsilankymų) išaugo Konsultuojamųjų bei Besimokančiųjų apskaitos ir analizės duomenų bazių, Lietuvos profesijų klasifikatoriaus registro, Konsultavimo ir testavimo informacinės sistemos, Darbo rinkos profesinio mokymo programų duomenų bazės, Darbo rinkos neformalaus mokymo programų sąvado, Mokyklų, įmonių, įstaigų ir organizacijų, turinčių švietimo ir mokslo ministro išduotą licenciją vykdyti darbo rinkos profesinio mokymo programas, duomenų bazės lankomumas.

Tobulinant Konsultuojamųjų apskaitos ir analizės duomenų bazę:

- panaikinta galimybė įvesti duomenis atgaline data;
- patobulintas anksčiau įvestų duomenų radimas ir pateikimas registratoriui pagal asmens vardą, pavardę ir kodą;
- grupinio konsultavimo motyvacijos didinimo ar aktyvinimo darbo rinkoje priemonės papildytos motyvacijos didinimo, aktyvinimo darbo rinkoje ir psichologinio švietimo priemonėmis;
- grupinio darbo programų ir priemonių atveju sukurtas tikslesnis įvestinų duomenų mechanizmas.

23.2. Informacinių technologijų infrastruktūros plėtra

Naujose Centrinės tarnybos patalpose įrengti kompiuteriniai ir ryšių tinklai. Įdiegta nauja telefonų stotis, integruota saugos sistema, apimanti darbuotojų ir lankytojų srautų valdymo sistemą, iškvietimo, apsaugos bei gaisrinės signalizacijos sistemas, kompiuterinius ir ryšių tinklus. Konferencijų ir posėdžių salėse įrengta nauja įgarsinimo ir vaizdo perdavimo įranga. Perkelta interneto paslauga, perkeltos ir pradėjo veikti tarnybinės stotys, įrengtos kompiuterizuotos darbo vietos. Pradėjo veikti vidinio tinklo, centralizuoti www, proxy, elektroninio pašto serveriai.

24. RYŠIAI SU VISUOMENE

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba daug dėmesio skiria viešiesiems ryšiams, kurių dėka visuomenė sužino apie institucijos planus, veiklą, paslaugas. Tinkama komunikacija bei informacijos srautų valdymas padeda kurti efektyvų įstaiigos įvaizdį. Tai didina visuomenės pasitikėjimą, skatina pozityvų bendravimą, užtikrina gerus visuomenės ir institucijos santykius.

Tarnyba ir jos padaliniai savo veiklos ar paslaugų pristatymui dažniausiai naudoja tris įvaizdžio kūrimo būdus: reklamą, viešumą, tiesioginius ryšius su visuomene.

Reklama

Daugelis mokymo centrų savo reklamą spausdina populiariuose kataloguose: „Eniro Lietuva“, „Visa Lietuva 2004“, „Visa Lietuva plius 2004“, „Mūsų Lietuva 2004“, „Sėkmės metai“, „Kas yra kas Lietuvoje. 2004 Lietuvos pasiekimai“, „Kur mokytis 2004“, „Televerslas“, „Lietuvos turizmas 2004“, „Viskas apie...“, „Geras plius“, „Invest in Lithuania“ ir kituose leidiniuose.

Mokymo centrų reklama, svarbesni įvykiai, naujienos ir aktualijos skelbiamos Tarnybos tinklapyje. Teritorinės tarnybos ir mokymo centrai bent kartą per mėnesį savo žinutes, pranešimus, glaustus pasisakymus spausdina laikraščiuose ir žurnaluose: „Maistas&Gėrimai&Paslaugos“, „Verslo žinių“ priede „Restoranų gidas 2004“, „TV antena“, „Lietuvos rytas“, „Vilniaus aktualijos“, „Kauno diena“, „Klaipėda“, „Alytaus naujienos“, „Litovskij kurjer“, „Kurier Wilenski“, „Ekspres nedelia“, „Auksinė varpa“, „Zarasų kraštas“, „Druskonis“ ir kituose leidiniuose.

Viešumas

Efektyviausias organizacijos ir jos vadovų įvaizdžio kūrimo būdas yra viešumas: straipsniai, radijo pokalbiai, filmuoti siužetai, populiaros brošiūros ir bukletai. Šioje viešųjų ryšių srityje išimintina analitinė-tiriamoji publikacija „Profesinis konsultavimas žmogiškųjų išteklių plėtros kontekste“ (Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos), interviu „ES darbo rinka nevaržoma, bet reguliuojama taisyklių“ („Verslo žinios“), „Karjeros planavimas“ („Kauno diena“), „Naudokitės kitų pagalba“ (Akmenės rajono laikraštyje „Vienybė“), „Prievartą patyrusios moterys ir Panevėžyje sulauks pagalbos“ („Panevėžio rytas“), „Net ir perkvalifikuoti bedarbiai niekam nereikalingi“ („Sekundė“).

Informatyvus ir reikalingas Alytaus tarnybos psichologų vedamas Alytaus apskrities laikraščio „Alytaus naujienos“ skyrelis, kuriame nuolat konsultuojami skaitytojai, spausdinami atsakymai į jų klausimus, pateikiama kita aktuali informacija. Paminėtinos kalinių integravimo į visuomenę temos – „Tu taip pat turi šansą“ bei plačiai spaudoje nušviestas psichologijos užsiėmimų ciklas jaunimui.

Bendradarbiaujama su užsienio dienraščiais. Italijos dienraščiui „Il sole 24 ore“ pateikta išsami medžiaga apie profesinės kvalifikacijos pripažinimo tvarką Lietuvoje.

Dalyvauta televizijos ir tiesioginio eterio radijo laidose. Daug klausytojų atsiliepimų sulaukė LR radijo pirmosios programos „Ryto garsų“ diskusija „Kaip parduoti save?“, gvildenusi, nuo ko priklauso įsidarbinimo sėkmė. Gerai įvertinta LRT „Laida S“, nagrinėjusi Vilniaus tarnybos psichologų pasiūlytą problemą „Ar suaugę daro įtaką moksleivių profesiniam pasirinkimui?“. Aktualus ir reikalingas buvo Panevėžio televizijos reportažas jaunimui „Aš ir profesija“ bei kita kabelinių televizijų filmuota medžiaga.

Rūpinantis laisvu darbuotojų judėjimu Europos Sąjungos šalyse, Tarnyba dalyvavo kuriant mokomąjį filmą, kuriame aiškinama bendra kvalifikacijų pripažinimo tvarka, jos reikalavimai, sąlygos.

Tarnyba, bendradarbiaudama su Vilniaus TV ir kurdama aktualius siužetus, parengė penkių laidų ciklą po 20 minučių: „Nedarbo priežastys Vilniaus rajone – jaunimo nedarbas“, „Mokymosi vertė – darbo rinkos profesinis mokymas“, „Sėkmės istorija – darbo rinkos mokymo centrų teikiamos paslaugos, padedančios žmogui rasti kelią į darbo rinką“, „Poreikis mokytis – neįgalių žmonių įsidarbinimo galimybės“, „Vieninga profesinio mokymo erdvė“.

Tobulinama Tarnybos interneto svetainė. Jos puslapiuose nuolat skelbiamos teritorinių tarnybų ir mokymo centrų savaitės naujienos, Tarnybos ir jos padalinių aktualijos, straipsniai, kelionių ir susitikimų išpūdziai, pasakojama apie tarptautinius projektus, palaikomi ryšiai su interneto skaitytojais.

Paskutinį 2004 metų ketvirtį Tarnyba sukūrė ir įdiegė naujas, viešas, nemokamas konsultavimo ir testavimo paslaugas internetu. Jomis galės pasinaudoti plačioji visuomenė, ypač moksleiviai bei norintys persikvalifikuoti ir ieškantys darbo asmenys. Psichologo konsultacijos internetu, kaip ir daugelis kitų priemonių, plėtoja viešumą bei palaiko glaudžius ryšius su visuomene.

Tiesioginiai ryšiai su visuomene

Tarnyba ir jos padaliniai rengia vizitus į organizacijas, skaito paskaitas, dalyvauja parodose, mugėse, kituose visuomenės ir įstaigos darbuotojų susitikimuose.

2004 metais Tarnyba dalyvavo įvairiose miesto, respublikos bei tarptautinėse parodose: „Pelenėje“, „Kitu žvilgsniu“, „Trans Baltika 2004“, „Auto Šiauliai 2004“, specializuotoje aukštojo mokslo ir profesinio mokymo parodoje „Studijos 2004“, statybos parodoje „Resta“ ir kt.

Paroda „Studijos 2004“ – aktuali ne vien jaunimui, svarstančiam, kur studijuoti, kokią profesiją rinktis, ji naudinga visiems besimokantiems ir keliantiems kvalifikaciją žmonėms.

Vienas įdomesnių tiesioginių ryšių su visuomene renginių – Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos sąskrydis Raseinių rajono kaimo turizmo sodyboje „Karpynė“. Joje buvo pateikta darbo rinkos mokymo centrų gaminių ekspozicija.

Teritorinių tarnybų ir mokymo centrų darbuotojai aktyviai dalyvavo suaugusiųjų švietimo savaitės renginiuose „Mes – europiečiai. Kviečiame mokytis tolerancijos“. Įsimintinas Utenos DRMKT renginys – rašinių konkursas „Ką reiškia būti kitokiam...“, paskelbtas rajono moksleiviams ir studentams. Konkursas baigėsi tarnybos vakarone, kurios išskirtiniais dalyviais buvo geriausių rašinių autoriai. Šventės metu diskutuota, ką galėtų nuveikti tėvai, mokytojai, bažnyčia, kitos institucijos, kad žmonės būtų tolerantiškesni.

Šiaulių teritorinė tarnyba rengė tolerancijos akciją Kairių sąvartyno „gyventojams“, kurios tikslas – sutelkus vietos savivaldą, bendruomenę bei socialinius partnerius, ugdyti sąvartyno „gyventojų“ socialinius įgūdžius jų gyvenamojoje aplinkoje. Dvi dienas jiems vyko socialinių įgūdžių užsiėmimai, parodė visuomenei tolerancijos ir bendradarbiavimo galimybes. Akcijos rezultatai buvo paskelbti spaudoje, per radiją ir televiziją.

Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio bei Alytaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybų darbuotojai organizavo įvairius tolerancijai skirtus seminarus.

Įsimintina Lietuvos–Suomijos projekto konferencija „Kompetencija grindžiamų kvalifikacijų sistemos Lietuvoje plėtotė“, seminarų ciklas „Lyčių lygybės aspektas profesinės karjeros procese“, seminarai „Pasirengimas ES struktūrinių fondų projektų paraiškų teikimui, būsimam projektų valdymui ir administravimui“.

Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, Tarnybos specialistai buvo susitikę su Joniškio mokyklų moksleiviais ir mokytojais, supažindino juos su profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvų nuostatomis, jų praktiniu taikymu bei problemomis, diplomų pripažinimo tvarka.

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos padaliniai – mokymo centrai ir teritorinės tarnybos, palaikydamos tiesioginius ryšius su visuomene, kas savaitę rengia atviras praktinio mokymo pamokas, organizuoja mokinių darbų parodas, psichologų bei konsultantų paskaitas, pranešimus, formalius ir neformalius pokalbius su įvairių bendruomenių nariais ir tarnybų klientais. Ši veikla – puiki mūsų sistemos įvaizdžio formavimo priemonė, padedanti visuomenei atskleisti mokymo patirtį, praktinių įgūdžių įsisavinimo lygį, pozityvaus bendravimo ir bendradarbiavimo privalumus.

Lietuvos darbo rinkos profesinio mokymo ir konsultavimo plėtra įmanoma tik atsižvelgus į Europos Sąjungoje ir kitose šalyse vykstančius procesus, perimant ir keičiantis naujų mokymo ir konsultavimo metodų bei programų diegimo patirtimi, tobulinant darbo su įvairiomis socialiai atskirtomis žmonių grupėmis įgūdžius, atnaujinant mokymo ir konsultavimo bazę, tobulinant žmogiškuosius bei pritraukiant finansinius išteklius. Įstojus į Europos Sąjungą, atsivėrė galimybė struktūrinių fondų pagalba kurti bei tobulinti profesinio mokymo ir konsultavimo sistemas, laiduojančias kvalifikacijų atitikimą darbo rinkos poreikiams, jų pripažinimą bei mokymo kokybę.

Atsižvelgdama į augančius reikalavimus ir galimybes, Taryba 2004 metais daug dėmesio skyrė savo pajėgumų projektų rengimo ir vykdymo srityje stiprinimui. Centrinėje Taryboje bei visuose jos teritoriniuose padaliniuose parengti ir sėkmingai dirba specialistai (iš viso 28), atsakingi už projektų rengimą ir vykdymą.

Taryba 2004 metais vykdė, rengė ir dalyvavo rengiant 54 projektus Europos Sąjungos paramai gauti (plačiau apie juos – pagal temas atitinkamuose leidinio skyriuose). Parengti 39 nauji projektai: iš jų 24 pradėti vykdyti, 10 projektų, skirtų struktūrinių fondų paramai gauti, yra vertinimo stadijoje, 5 negavo finansavimo. Tęsti 11, baigti 4 projektai.

Pagal paramos programas ir fondus projektai pasiskirstė taip:

- PHARE – 17 projektų (6 – PHARE 2001, 10 – PHARE 2002, 1 – PHARE CBC).
- Leonardo da Vinči – 15 projektų.
- ES struktūriniai fondai – 10 projektų (9 – ESF, 1 – ERPF).
- Socrates – 5 projektai (2 – Socrates Grundtvig 1, 2 – Socrates Grundtvig 2, 1 – Socrates).
- Equal – 5 projektai.
- Po vieną projektą su Suomijos Švietimo ministerija bei Tarptautinės darbo organizacijos Ženevos skyriumi.

26. VEIKLOS AUDITAS

Atlikta 2003 metų darbo rinkos mokymo centrų ūkinės-finansinės veiklos rodiklių analizė, finansinis auditas Kauno, Alytaus, Panevėžio darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybose, Visagino verslo kompetencijos centre. Pateikta 20 rekomendacijų vidaus kontrolės sistemai tobulinti bei kaip pašalinti neatitikimus Lietuvos Respublikos teisės aktams. Vykdytas pažangos stebėjimas audituotuose subjektuose.

Išanalizuotos Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės audito ataskaitoje „Valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų atstovavimo vertinimas“ pateiktos rekomendacijos ir išvados. Parengtas atsakymas Valstybės kontrolei, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai apie rekomendacijų vykdymą.